

Список використаних джерел

1. Куропась М. Українсько-американська твердиня: перші сто років Українського Народного Союзу. – Острог-Чикаго, 2004. – 682 с.
2. Гуцал П. З. Українська еміграція Канади і США та національно-визвольний рух на західноукраїнських землях (1914–1923): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – Львів, 2005. – 20 с.
3. Євтух В.Б., Троцинський В.П., Попок А.А. Закордонне українство. Навчальний посібник. – К., 2005. – 308 с.
4. Історія української іміграції в Америці. Збереження культурної спадщини / Куропась М. – Нью-Йорк, 1984. – 99 с.
5. Шамраєва В. М. Міжнародні відносини УНР доби Директорії: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02. – К., 2003. – 20 с.

6. Камінський Є. Україна у зовнішньополітичних доктринах США // Українська державність у XX ст. (історико-політологічний аналіз). – К., 1996. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/ukrx/r14.htm>
7. Павлюк О. Боротьба України за незалежність і політика США (1917–1923). – К., 1996. – 188 с.
8. Дацків І. Діяльність зовнішньополітичної служби Західно-Української народної республіки у 1918 – 1923 роках // Мандрівець. – 2011. – Ч. 4. – С. 30-33.

Надійшла до редколегії 10.11.14

О. Сухобокова, канд. іст. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ВЛИЯНИЕ ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ НА КОНСОЛИДАЦИЮ УКРАИНСКОЙ ДИАСПОРЫ В США

В статье анализируется влияние Первой мировой войны на политические процессы в украинской общине США, в частности ее консолидацию и институционализацию. Значительное внимание уделено ее взаимодействию с властью США, информационной и дипломатической поддержке украинского народа в 1914-1919 гг.

Ключевые слова: Первая мировая война, украинская диаспора США, консолидация украинской общины в США.

O. Sukhobokova, Ph.D. in History, Associate Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

FIRST WORLD WAR AS A FACTOR OF CONSOLIDATION OF UKRAINIAN DIASPORA IN THE US

The article analyzes the impact of the First World War on the political processes in the Ukrainian American community, in particular its consolidation and institutionalization. Much attention is given to the interaction of the Ukrainian community and the US authorities, information, political and diplomatic support of the Ukrainian people in 1914-1919's.

Key words: the First World War, the Ukrainian Diaspora in US, the consolidation of the Ukrainian community in the United States.

УДК 378.091 (470+571) "2003-2010"

Є. Хан, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

СТАВЛЕННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КІЛ ПРОВІДНИХ РОСІЙСЬКИХ ВНЗ ДО УЧАСТІ РОСІЇ У БОЛОНЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ (2003 – 2010 РОКИ)

В статті представлено аргументи прибічників та противників участі Російської Федерації в Болонському процесі та оцінки переходу вищої школи Росії на європейські стандарти у сфері вищої освіти. Автор у якості джерел спирається на доповіді, інтерв'ю, статті в періодичній пресі і наукових збірниках представників Міністерства освіти і науки Росії, ректорів та представників професорсько-викладацького складу провідних російських вищих навчальних закладів, а також враховує результати наукових досліджень російських вчених. Думки науковців та експертів розділися на прибічників та противників реформування системи вищої освіти в Росії за зразком європейських країн, хоча всі погоджуються з тим, що модернізація та реформа системи освіти в Росії є життєво необхідною.

Ключові слова: Болонський процес, євроінтеграція, вища освіта.

18 – 19 вересня 2003 року представники Російської Федерації у ході Берлінської конференції міністрів освіти європейських країн підписали Комюніке, у якому Росія офіційно приєдналася до Болонського процесу, взявши на себе зобов'язання в ході реформування освітньої сфери виконати основні умови Болонської декларації та запровадити європейські стандарти у сфері вищої освіти. Дане рішення було ініційоване владою Російської Федерації та прийняте на найвищому державному рівні. Головною причиною входження російської системи вищої освіти до загальноєвропейської було названо необхідність реформувати та модернізувати систему освіти в Росії, враховуючи ті важливі глобалізаційні та інтеграційні процеси, що відбувались у світі на початку третього тисячоліття і продовжуються до сьогодні.

Мета статті полягає у тому, щоб з'ясувати, яким було ставлення професорсько-викладацького складу та науково-педагогічних кіл провідних російських вищих навчальних закладів до участі Росії у Болонському процесі в ході реформи системи вищої освіти.

Завдання статті полягають у тому, щоб проаналізувати основні аргументи прибічників та противників євроінтеграційних процесів Росії у сфері вищої освіти, визначити, наскільки актуальним та своєчасним було прийняте рішення щодо приєднання Росії до болонського процесу.

Джерельною основою для дослідження даної проблеми є публікації, виступи на конференціях, наукових з'їздах, інтерв'ю ряду провідних російських вчених, журналістів, ректорів деяких російських вищих навчальних закладів, представників професорсько-викладацького складу. Серед них можна виділити таких діячів освіти і науки Росії, як голова Союзу ректорів Росії та ректор Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова В. А. Садовничий [1, 3], ректор Російського університету дружби народів, а перед тим міністр освіти Росії В. М. Філіппов [11], ректор Омського державного аграрного університету Н. М. Количев [4], завідувач кафедри системних досліджень освіти, професор Державного університету – Вища школа економіки С. Медведєв [5], доктор культурологічних наук, професор А. Запесоцький [7], кандидат психологічних наук і доктор педагогічних наук, член-кореспондент Російської академії освіти А. А. Вербицький [8], дослідниця в галузі міжнародних відносин Т. Кастуєва-Жан [6], дослідники у галузі російської вищої освіти Д.А. Федосов та А. М. Алтайцев [2], російські вчені, які займаються вивченням та аналізом Болонського процесу та участі в ньому Росії, серед них Сазонов Б. А. [10], Гребнев Л. [13], Байденко В.І., Кісліцин К. Н., Лазарєв В. та інших.

Дискусія з приводу приєднання Росії до Болонського процесу проходила в науково-педагогічних колах та

© Хан Є., 2014

серед професорсько-викладацького складу російських ВНЗ за активної участі ректорів університетів, чиновників, експертів з освітньої сфери, психологів, філософів, журналістів і відображалася на сторінках російських газет та низки наукових періодичних видань, серед яких можна виділити такі наукові журнали, як "Высшее образование в России" та "Высшее образование сегодня". Чимало матеріалів з приводу участі Росії у Болонському процесі розміщено на офіційному сайті Міністерства освіти і науки Російської Федерації, сайті Союзу ректорів Росії та на інтернет-сайтах провідних російських ВНЗ.

Перехід Російської Федерації на європейські стандарти у сфері вищої освіти та її офіційне приєднання до Болонського процесу стало досить популярною та актуальною темою, якій присвячено чимало конференцій, семінарів, круглих столів, монографій, наукових збірників та окремих статей. Даний процес охоплює не тільки сферу вищої освіти та науково-педагогічні кола російської вищої школи, а й безпосередньо стосується суспільно-політичної, економічної та культурної ситуації в країні загалом, а також перспектив інтеграції Росії до європейської спільноти, взаємної співпраці, перейняття досвіду європейських держав.

Точка зору російських науковців, ректорів ВНЗ з приводу реформи системи вищої освіти та приєднання до Болонського процесу з самого початку і до сьогодні не була однозначною. З приєднанням до Болонського процесу в російських науково-педагогічних колах та серед професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів сформувалось дві основні позиції з приводу входження до європейського освітнього простору та прийняття принципів Болонського процесу, які запроваджувались в ході здійснення заходів по реформуванню та модернізації російської системи вищої освіти. Одну сторону представляли речники консервативно налаштованих кіл російської інтелігенції, які досить скептично і негативно ставились до спроб злиття російської системи вищої освіти з європейською, вбачаючи у цьому процесі в першу чергу втрату фундаментальності російської освітньої системи, її найкращих здобутків та традицій, спробу копіювати європейську систему у вищій освіті та переносити її на російські ВНЗ. Іншою стороною були прихильники інтеграційних процесів Росії, які виступали за зближення та поглиблення співпраці з європейськими країнами в галузі вищої освіти, перейняття їх досвіду та переходу Росії на європейські стандарти у сфері вищої освіти.

Ректор Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова та голова Російського союзу ректорів В. А. Садовничий у 2003 році, аналізуючи систему вищої освіти Росії, її основні переваги та недоліки, зазначав, що в Росії противників інтеграції системи вищої освіти до міжнародного освітнього простору немає, але є різниця у підходах до здійснення цього процесу. В.А. Садовничий наполягав на тому, щоб росіяни пропонували своїм зарубіжним партнерам використовувати досвід російської освітньої системи та захищати її інтереси. Вища школа в Росії повинна розвиватись в усіх напрямках – і на Захід, і на Схід, і за Атлантичний океан, при цьому зберігаючи свою фундаментальність та традиції [1, с. 17-18].

Садовничий В. А., оцінюючи складне становище, в якому опинилася російська вища школа в 1990-х роках, наполягав, що реформа освітньої сфери в Росії вкрай необхідна, але влада вибрала найлегший шлях – "скопіювати нинішню європейську систему, причому в найбільш примітивній формі". Він вказував на те, що за останні 15 років неодноразово мінялись форми, але незмінними залишались ідеї реформування вищої осві-

ти, спрямовані на копіювання зарубіжних зразків, а це в свою чергу може призвести до втрати досягнень вітчизняної освіти, яка є визнаною в усьому світі. Садовничий, зокрема, виступав проти введення системи єдиного державного іспиту, бо він, на його думку, є недосконалим і позбавляє молодих людей прагнення вивчати в школі предмети, які абітурієнт при вступі до ВНЗ не буде складати. Виступаючи на нараді в Російській Академії наук, що відбулась 18 червня 2008 року, Садовничий В. А. заявляв, що російська система вищої освіти не готова перейти на двоступеневий рівень (бакалавр-магістр), оскільки бакалаври на ринку праці все ще вважались, як висловився сам Садовничий, "недоучками" і будуть позбавлені можливості, маючи фактично вищу освіту, вдало влаштуватися на роботу. Він був переконаний, що в російській вищій школі слід залишити кваліфікацію спеціаліста, зокрема це стосувалось точних наук та технічних спеціальностей. З іншого боку, ректор Московського університету зовсім не є противником змін в освітній системі. Як він сам зазначав: "Я не є противником змін в освіті, більш того вважаю їх необхідними, але здійснюватись вони повинні після серйозного наукового аналізу і досконалого розрахунку всіх наслідків. Реформування освіти проводиться під гаслом її модернізації; при цьому практично відбувається відмова від принципу фундаментальності, що є характерним для класичних університетів, заради прагматичних установок, які часто прикриваються лозунгами про створення єдиного освітнього простору. Формою реалізації цих ідей стають принципи Болонської декларації, яка інтерпретується в найбільш жорсткій формі, що виходить за рамки загальних положень самих європейських документів. Саме в цьому смислі Болонський процес виступає як спрощений тип інтеграції освітнього простору. В основу ідеології модернізації освіти покладена ідея лібералізації всієї системи управління освітою. В ліберальній моделі держава не фінансує освітні програми і не визначає їх зміст. В якомусь смислі це відхід держави від освіти, а це може завдати удару по фундаментальній науці" [3, с. 7 – 9].

Після того, як офіційна делегація Російської Федерації підписала в Берліні в 2003 році Болонську декларацію, міністр освіти і науки Росії Філіппов В.М. дав своє інтерв'ю в "Учительській газеті", в якому наголосив на важливості рішення Росії приєднатися до Болонського процесу та до 2010 року повністю перейти на європейські стандарти у вищій освіті. На думку міністра Філіппова В.М., участь Росії в Болонському процесі означає не тільки перехід на європейські освітні стандарти, а є і процесом інтеграції країни до європейської спільноти, прийняття загальноєвропейських цінностей [11]. У свою чергу доктор економічних наук, професор МДУ імені М.В. Ломоносова Гребнев Л., говорячи про фундаментальність російської науки, зазначав, що оскільки всебічний характер освіти є одним з пріоритетів Болонського процесу, то і входження Росії до європейського освітнього простору буде лише сприяти підтримці всестороннього характеру вищої освіти в Росії [13, с. 38].

Згодом уже як ректор Російського університету дружини народів на початку 2008 року він зазначав, що найбільш близький і ефективний варіант співпраці Росії і Євросоюзу є партнерські відносини в галузі освіти, що в них є спільні цілі, інтереси та проблеми, а основна мета для Росії у цій співпраці є підвищення якості вищої освіти. Філіппов В.М. наголошував, що якщо в Євросоюзі прагнуть побудувати ефективну систему вищої освіти, то росіяни повинні взяти з неї все найкраще, щоб забезпечити конкурентоспроможність російської вищої освіти. Саме це є пріоритетом участі Росії в Болонському процесі [12, с. 6 – 7].

Російський дослідник Алтайцев А.М. відмічав, що модернізація освіти в цілому і вищої (університетської) зокрема є точкою зростання і одночасно пріоритетним напрямком для розвитку і оновлення економіки, науки і формування громадянського суспільства. Модернізація країни спирається на модернізацію освіти, на її змістовне і структурне оновлення. У своїй статті, присвяченій реформуванню вищої освіти в Росії, він наголошував, що важливим соціальним фактором розвитку вищої освіти в умовах жорсткої економічної кризи 1990-х років є зростання прагнення російських громадян отримати вищу освіту, бо тільки гарна освіта дає шанс знайти гарну роботу і зайняти гідне місце в суспільстві. Якщо метою реформування освіти і науки є становлення суспільства знань, то основними завданнями вищої освіти є збереження фундаментальності вищої освіти як гаранта високого науково-освітнього рівня і конкурентоспроможності [2].

Ректор Омського державного аграрного університету Количев Н. К. в статті "Болонський процес, як він діє на наші ВНЗ" розмірковував про можливість альтернативи для російської вищої школи в ході її реформування. Він виділив позитивні та негативні фактори участі Росії в Болонському процесі. До позитивних він відносив: підвищення якості освіти, інтенсифікацію академічної мобільності, підвищення конкурентоспроможності російської системи освіти, створення єдиного освітнього інформаційного простору. В якості негативних він назвав наступні: побоювання зменшення державного фінансування сфери вищої освіти, введення рейтингової, кредитно-модульної системи та залікових одиниць, що приведе до зниження рівня якості освіти. Але як прихильники, так і критики участі Росії в Болонському процесі є однотайними в тому, що давно назріла необхідність серйозних реформ в сфері вищої професійної освіти, і існувати ізольовано від європейського освітнього процесу російські ВНЗ не можуть [4, с. 41].

У широкому розумінні Болонський процес розглядали як частину загального сценарію, в якому люди, ідеї та інформація можуть вільно переміщатись через кордони держав. Однією з ключових сфер національної ідентичності є сфера вищої освіти, яка все більше інтернаціоналізується в міру того, як держава адаптує свою політику до цього нововведення. Професор Державного університету – Вища школа економіки Медведєв С. узагальнив причини приєднання Росії до Болонського процесу. Основні з них: формування світового інтелектуального клімату – міжнародної академічної мобільності; зародження так званої економіки знань, оскільки знання в сучасному світі стали фактором, який забезпечує виробництву максимальну віддачу від інвестицій; зміна моделей влади та впливу в сучасному світі. Традиційні категорії державної влади – територія, природні ресурси, збройні сили, названі "твердою владою", поступаються своїми позиціями "м'якій владі" – конкурентній економіці, ефективному управлінню, активній дипломатії та моральному авторитету, позитивному іміджу нації. Тому участь Росії у Болонському процесі є вигідною як для внутрішнього, так і для зовнішнього становища держави [5].

Російські вчені та науковці визнавали, що російська система вищої освіти, яка в радянський період славилась на весь світ, втратила чимало своїх позицій і потребувала негайного реформування і модернізації. Російська дослідниця Т. Кастуєва-Жан серед мотивів приєднання Росії до Болонського процесу називає намагання виправити цю ситуацію і підвищити конкурентоспроможність російської вищої освіти. Цікавим є той факт, що, обираючи напрям реформ, країна стояла перед вибором: або Росія інтегрується і отримує

шанс утриматись на світовому ринку освітніх послуг, або залишається в маргінальному положенні і ризикує не бути допущеною в Європу, як російські літаки, що перестали відповідати вимогам сучасних технічних параметрів. Приєднання до Болонського процесу в даному контексті розглядалось як спроба не залишитись за бортом європейського ринку освітніх послуг, що формувалась [6, с. 2].

Неоднозначною в цьому питанні була і позиція офіційної влади. Наприклад, президент Путін В.В. в листопаді 2003 року підкреслював, що визнання російських дипломів у Європі є дуже важливим, оскільки це дає змогу розширити ринок праці для молоді. В той же час, в лютому 2004 року В. Путін, виступаючи перед ректорами красноярських ВНЗ, заявив, що російська система вищої освіти є високоякісною і вступ Росії до Болонського процесу може знизити її рівень, але з іншого боку, відмітив Путін, приєднання до Болонського процесу відкриває європейський ринок для російських спеціалістів. У жовтні 2004 року на засіданні Ради по науці, технологіях і освіті Путін підкреслив необхідність "збереження національних переваг на болонському шляху" [6, с. 2 – 5].

Доктор культурологічних наук, професор та ректор Санкт-Петербурзького гуманітарного університету профспілок Запесоцький А. вважав, що входження Росії в Болонський процес принесе в російську вищу школу тільки негативні наслідки. Вчений вбачав у Болонському процесі спробу Європи, сфера вищої освіти якої у порівнянні з США є досить слабкою, таким чином переманювати творчу молодь та кращих російських спеціалістів у європейські університети. З приводу взаємного визнання дипломів Запесоцький А. говорив, що російські дипломи про вищу освіту і до участі Росії в Болонському процесі визнавали в Європі, і завжди достатньо високо цінувались російські фахівці. Щоб запобігти спуску російським спеціалістам їхати на Захід потрібно створювати в Росії необхідні умови для нормального життя і творчої діяльності. Вчений назвав ряд проблем, з якими російська вища школа зіштовхнеться, беручи участь у Болонському процесі. Серед них, зокрема, недосконалість кредитно-модульної системи в реаліях російської вищої освіти, втрата фундаментальності російської освіти, відтік кваліфікованих спеціалістів за кордон. У цьому аспекті рух по Болонському шляху – це зниження статусу вищої школи та падіння престижу педагога, робив свій висновок Запесоцький [7, с. 5 – 8]. На ці проблеми звертав увагу і професор Московського державного гуманітарного університету ім. М. А. Шолохова Вербицький А. А. [8, с. 52 – 53].

Участь Росії у Болонському процесі була досить перспективною ініціативою в реформуванні вищої освіти. Зокрема, перехід на європейські стандарти у вищій освіті передбачав низку досить вигідних та позитивних зрушень: академічну мобільність студентів та викладачів (можливість навчання закордоном), міжнародне визнання дипломів, заохочення іноземних студентів навчатися в російських ВНЗ, залучення новітніх технологій у навчальний процес. Внутрішні інтереси Росії участі у Болонському процесі були пов'язані з загальним комплексом завдань в області модернізації системи вищої освіти. Вони включали в себе: а) можливість реформувати вищу освіту, яка була б конкурентоспроможною на світовому ринку, що в свою чергу дало б можливість покращити економічну ситуацію; б) забезпечити стабільне економічне зростання; в) звільнитись від залежності експорту природних ресурсів; г) лібералізацію та перехід на ринкові рейки в економічній та соціальній сферах; д) обмеження надмірного впливу держави; е) звільнення суспільства від патерналізму і паразитич-

ного ставлення до держави; є) суспільний плюралізм; ж) розвиток незалежних суспільних інститутів, збереження національно-культурної і освітньої ідентичності (традицій російської вищої школи); з) виховання нового покоління еліти [9, с. 23-25].

У зовнішньополітичній діяльності участь Росії у Болонському процесі давала можливість, в першу чергу, розширити діалог з ЄС. Приєднання Росії до європейських стандартів у вищій освіті, означало більше ніж двосторонню співпрацю Росія – ЄС. Це означало, в першу чергу, культурний вибір Росії. Даний процес можна розглядати під кутом зору цивілізаційного вибору Росії, ідеї загальних цінностей, норм та ідентичності, загального культурного минулого і належності до однієї цивілізації (чи скоріше, прагненням до цього). В цьому сенсі Болонський процес інституціоналізував загальну культурну спадщину (європейську освіту) і став одним з центральних питань в діалозі між ЄС і Росією. Адаптація вищої освіти Росії до норм і вимог Болонського процесу мала покращити співпрацю між обома сторонами.

Що стосується інтеграції з Європою, то Болонський процес забезпечував Росії набагато більше можливостей, ніж просто діалог з ЄС. Болонський процес являє собою одну із форм європейського суспільного діалогу, який розвивається на рівній основі між ЄС і урядами різних країн, а також транснаціональною бізнесовою і транскордонною академічною спільнотою. Таким чином, входження Росії в Європу може отримати більш широку суспільну основу. Крім європейських інтересів Росії, Болонський процес також зачіпає її глобальні запити. Передусім, він дозволяв Росії проявити свої переваги в конкурентній боротьбі і надавав їм міжнародного характеру. Мова йде про високий рівень освіти, динаміку міського населення і традиції класичної російської культури та інтелігенції. Іншими словами, Болонський процес міг би допомогти Росії зробити її національні активи повністю конвертованими і забезпечити їй кращі позиції в міжнародному розподілі праці, звільнивши від ролі постачальника сировини. Відповідно, російська вища школа повинна була стати набагато перспективнішою і надійнішою основою для створення позитивного міжнародного іміджу і престижу країни, ніж ракети, територія і нафта [9, с. 25 – 26].

Про актуальність комплексної модернізації вищої освіти в Росії наголошував радник Федерального інституту розвитку освіти, член Ради Міністерства освіти і науки Російської Федерації Б.О. Сазонов. У праці "Болонський процес: актуальне вопросы модернизации российского высшего образования" він зазначав, що у зв'язку з переходом до ринкової економіки і поглибленням процесу глобалізації все більше явно стає невідповідність підготовки російських спеціалістів світовим тенденціям розвитку освітніх послуг, для яких характерні академічна мобільність, індивідуалізація і лібералізація навчального процесу, орієнтація на свободу та потреби розвитку особистості, підтримку високого статусу і професійного рівня викладачів, визнання необхідності і реалізації залучення засобів громадян та роботодавців для спільного з державою фінансування вищої освіти. Дискусія, яка відбувалася в суспільстві у зв'язку з потребою реформування та модернізації освіти в Росії, вказувала на те, що для російських науково-педагогічних кіл є очевидною необхідність та актуальність комплексної реформи вищої професійної освіти, яка повинна відповідати новим економічним, організаційним і соціокультурним умовам [10, с. 22 – 25]. Таким чином, автор акцентував головну увагу на необхідності модернізації системи вищої освіти в Росії, її

реформування, яке не можливе без врахування світових тенденцій у цій сфері.

Існувала ще одна досить цікава і оригінальна точка зору російських науковців з приводу приєднання Росії до Болонського процесу та перехід на європейську систему у вищій освіті. Вона полягає в тому, щоб Росія, беручи активну участь в Болонському процесі і займаючи активну позицію на міжнародній арені, створила в середині країни своє власне ядро жорстких стандартів, які дозволять зберегти єдиний освітній простір Росії і фундаментальність російської вищої професійної освіти. Болонський процес і Болонська декларація цьому зовсім не суперечать [14, с. 14].

В 2003 році Російська Федерація офіційно приєдналася до Болонського процесу та прийняла зобов'язання до 2010 року повністю перейти на європейські стандарти у сфері вищої освіти. В ході реформи системи вищої освіти в Росії в рамках Болонського процесу в російських науково-педагогічних колах сформувалось досить неоднозначне ставлення до участі країни в Болонському процесі. Відбувся поділ російських вчених на два табори: прибічників та противників Болонських реформ в Росії. Перші аргументували позитивні сторони цього процесу для російської вищої освіти і науки, а саме: перехід на європейські стандарти у сфері вищої освіти (запровадження системи бакалавр-магістр-доктор та додатку до диплома), що давало можливість зробити російські дипломи про вищу освіту такими, які б визнавалися в європейських країнах; підвищення академічної мобільності студентів та викладачів; покращення рівня російської вищої освіти, її реформування та модернізація; забезпечення доступності та відкритості. Противники таких реформ вважали абсолютно неприйнятним для російської вищої школи "копіювати" європейські стандарти і принципи у сфері вищої освіти та переносити їх на російський ґрунт без врахування місцевих традицій вищої школи. На думку ряду російських вчених, такі необдумані дії можуть призвести до втрати здобутків вітчизняної освіти, зокрема в технічних та природничих науках та втрати фундаментальності російської вищої школи загалом.

Дискусія в науково-педагогічних колах, серед професорсько-викладацького складу російських вищих навчальних закладів за активної участі ректорів університетів, чиновників, експертів з освітньої сфери, психологів, філософів, журналістів, з приводу приєднання Росії до Болонського процесу не вщухає і до сьогодні. Його противники та прибічники продовжують сперечатись між собою, знаходячи в ході дискусій все нові аргументи, щоб відстояти свою точку зору. Однак вони одини в тому, що система вищої професійної освіти не може розвиватись у закритому просторі і потребує продовження реформування та співпраці з закордонними вищими навчальними закладами.

Список використаних джерел

1. Садовничий В. А. Традиции и современность // Высшее образование в России. – 2003. – № 1. – С. 17 – 18.
2. Алтайцев А.М. Трансформация высшего (университетского) образования в России в постсоветский период. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://charko.narod.ru/tekst/an8/II_5.htm
3. Садовничий В.А. Университеты на пути к новому качеству образования. Доклад на совещании Президиума РАН 18 июня 2008 г. // Вестник Московского университета. Педагогическое образование. – 2009. – № 1. – С. 7 – 9.
4. Колычев Н.М. Чернявская Н.К. Водолазский С.В. Болонский процесс – как он воздействует на наши ВУЗы ? // Высшее образование сегодня. – 2006. – № 9. – С. 41.
5. Медведев С. Болонский процесс. Россия и глобализация. // Высшее образование в России. – 2006. – № 3. – [Електронна версія]. – Режим доступу: <http://www.vovr.ru/stat3.html>

6. Кастуева-Жан Т.В. Россия в Болонском процессе: оценки четырехлетнего опыта и перспективы. // Вестник международных организаций. – 2007. – № 7 (15). – С. 2 – 5.

7. Запесоцкий А. Ставка – будущее России. Азартная игра – Болонский процесс. // Высшее образование в России. – 2005. – № 9. – С. 5 – 8.

8. Вербицкий А. А. Реформирование образования в России и Болонский процесс. // Высшее образование сегодня. – 2008. – № 11. – С. 52 – 53.

9. Болонский процесс и его значения для России. Интеграция высшего образования в Европе. – М.: РЕЦЭП, 2005. – 199 с.

10. Сазонов Б. А. Болонский процесс: актуальные вопросы модернизации российского высшего образования. – М., 2006. – 173 с.

11. Анисимова Г. Равнение – на евростандарт! Россия присоединилась к Болонскому процессу. // Учительская газета. – 2003. – 14 жовтня.

12. Филиппов В.М. Болонский процесс и "Дорожная карта Россия – Евросоюз". // Высшее образование сегодня – 2008. – № 1. – С. 6 – 7.

13. Гребнев Л. Высшее образование в Болонском измерении: российские особенности и ограничения // Высшее образование в России. – 2004. – № 1. – С. 38.

14. Дудина И.А., Сентюрина М.А. Болонский процесс: Информация к размышлению. – Волгоград., 2004. – 71 с.

Надійшла до редколегії 12.11.14

Е. Хан, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ОТНОШЕНИЕ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КРУГОВ ВЕДУЩИХ РОССИЙСКИХ ВУЗОВ К УЧАСТИЮ РОССИИ В БОЛОНСКОМ ПРОЦЕССЕ (2003 – 2010 ГОДЫ)

В статье представлены аргументы сторонников и противников участия Российской Федерации в Болонском процессе и оценки перехода высшей школы России на европейские стандарты в сфере высшего образования. Автор в качестве источников опирается на доклады, интервью, статьи в периодической печати и научных сборниках представителей Министерства образования и науки России, ректоров и представителей профессорско – преподавательского состава ведущих российских высших учебных заведений, а также учитывает результаты научных исследований российских ученых. Мнения ученых и экспертов разделились на сторонников и противников реформирования системы высшего образования в России по образцу европейских стран, хотя все соглашаются с тем, что модернизация и реформа системы образования в России является жизненно необходимой.

Ключевые слова: Болонский процесс, евроинтеграция, высшее образование.

E. Khan, Postgraduate student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

ATTITUDE SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL CIRCLES OF LEADING RUSSIAN UNIVERSITIES TO RUSSIA'S PARTICIPATION IN THE BOLOGNA PROCESS (2003 – 2010)

The article presents the arguments of proponents and opponents of Russian participation in the Bologna process and the transition of high school in Russia to the European standards in higher education. Since Russia's accession to the Bologna Process this topic very lively discussion in Russian society. The most active participants in discussions are the scientific and educational circles of Russian higher education institutions, political leaders, journalists, among whom there is no unanimous position on this issue. The views of scholars and experts difference in opinion of supporters and opponents of the reform of higher education in Russia modeled on European countries, but most agree that the modernization and reform of education system in Russia is vital.

Key words: Bologna process, European integration, higher education.